

АНОТАЦІЇ

Ольга Сухомлинська

Комплексність як провідний принцип організації і діяльності шкільної освіти (1920-і роки)

У статті розглядається комплексність як явище в теорії і практиці української радянської педагогіки 1920-х років. Висвітлюється етапність розвитку ідей про комплексну побудову освітнього процесу в школі, аналізується кожен з виділених 3-х етапів; наводяться різні підходи українських педагогів до комплексування. Показується значний вплив на українських освітян російських підходів до побудови освітнього процесу. Пріоритетна увага аналізу різного роду вимірників різнобічної діяльності учнів та різновидів форм і методів, за допомогою яких реалізувалася комплексність. Прослідковується перебіг застосування комплексності й висувуються причини її заборони та наслідки для подальшого розвитку шкільної освіти.

Ключові слова: українська школа, комплексність, комплексні програми, плани, етапи, принципи, підходи, педологія, психотехніка, предмети, «Порадник», Дальтон-план, метод проєктів.

The article considers complexity as a phenomenon in the theory and practice of Ukrainian Soviet pedagogy of the 1920s. Based on the analysis of primary sources and interpretative literature, the author interprets the concept of complexity as polysemic, which includes: the general principle of the formation and programming of the content of school education, the approach to the organization of educational environment, the system of organizing the content of education and appropriate teaching methods.

The article covers the stage of development of ideas about the complex construction of the educational process in school, analyzes each of the selected 3 stages; presents various approaches of Ukrainian teachers to complexation (I. Ivanytsia, O. Muzychenko, I. Sokolianskyi, Y. Chepiga).

The author calls reflexology, psychotechnics and pedology the methodological principles of complexity, on the basis of which the whole educational process in the school was built and the educational environment was organized.

It shows a significant impact of Russian approaches to the construction of the educational process on Ukrainian educators. Attention is paid to the analysis of various types of measuring instruments of various activities of students and the varieties of forms and methods by which complexity was realized, among them: Dalton plan, project method, crew-laboratory and brigade methods, link system. The study traces the course of application of complexity and identifies the reasons of its prohibition and consequences for the further development of school education.

The author focuses on the positive and negative aspects of the application of this phenomenon, classifying it as a futuristic and idealistic project, which was defeated by external political and ideological interventions of the heads of state and educational leaders in the sphere of constructing educational and educational processes; financial and economic problems, lack of readiness of the overwhelming majority of teachers for introduction of innovative activity, and lack of preparatory and explanatory work.

At the same time, the article emphasizes the positive innovative nature of the introduction of complexity, which was based on the latest psychological theories of that time. It changed the educational paradigm of school activity towards the child, her needs and interests with its thematic and differentiated construction of the educational process on the basis of environmental, labor and activity approaches, applied new methods, forms and techniques based on activity, creative search, research and experimentation. introduced various forms and methods of measuring the diverse activities of pupils and so on. These developments have not lost their relevance to this day.

Keywords: Ukrainian school, complexity, complex programs, complex plans, stages, principles, approaches, pedology, psychotechnics, subjects, "Poradnyk", Dalton plan, projects method.

Олександр Міхно

Педологія і питання вивчення учня в теорії і практиці 1920–1930-х років

Стаття присвячена теоретичній реконструкції досягнень педології як науки в її українському вимірі в часовому проміжку 1923–1937 рр. Шляхом аналізу науково-педагогічних праць українських педологів та педагогів-практиків 1920–1930-х років систематизовано і узагальнено результати основних напрямів вивчення учнів з акцентом на тематиці досліджень та їх практичній спрямованості. Стаття містить схеми, зразки педагогічних і педологічних характеристик та вимоги до їх змісту і методики складання.

Ключові слова: педологія, тематика вивчення учнів, педагогічна характеристика, педологічна характеристика, зміст і структура характеристики.

This article focuses on the theoretical reconstruction of the achievements of pedology as a science in its Ukrainian dimension in the time interval of 1923–1937. The results of the main ways of studying pupils with an emphasis on the issues of study and their practical purpose have been systematized and generalized through the analysis of scientific and pedagogical works of Ukrainian pedagogues and pedagogues-practitioners of the 1920–1930s. Emphasizing such issues as studying the budget of pupils' time, reproductions of schoolchildren's movements, social interests, children's

schedule of work and rest, preventing their fatigue, improving their ability to work, introducing methods for objective assessment of pupils' knowledge and skills, influence of home conditions on pupils' achievement, etc., the author proves that the results of pedological research were used in the process of drawing up pupils' character references (profiles). It was stated that most of the publications were of practical nature and covered the results of various pedological studies aimed at improving educational process at school.

The article contains diagrams, samples of pedagogical and pedological profiles and requirements to their contents and methods of drawing them up.

It was proved that pedagogical and pedological profiles had common components related to the general information about the pupil, his training, mental development, psychological qualities, unique aspects of health, living conditions in the family, socio-political orientation of the person, attitude to work, execution of public duties. The main difference of a pedagogical profile from a pedological one is the emphasis on the class orientation of the pupil and more attention to his success and behavior.

Moreover, it was emphasized that the defeat of pedagogical science, as a result of the resolutions of the Party from 4 July 1936, "On Pedological Distortions in the System of People's Commissariats of Education", negatively influenced the process of studying pupils by a teacher with further compilation of a pedagogical profile.

Finally, it was emphasized that the term "psychological and pedagogical profile" was introduced into the scientific vocabulary by the Soviet psychologist Sergei Rubinshtein in 1935 in the article "Psychological and Pedagogical Profiles of Primary and Secondary School Pupils", which defined the main directions of studying the pupil and drawing up his profiles in the decades to come.

Keywords: pedology, issues of studying students, pedagogical profile, pedological profile, content and structure of a profile.

Ірина Розман

До проблеми визначення предметного поля педагогічної біографістики

Обґрунтовується потреба уконституювання педагогічної біографістики як окремої галузі (напрямку; субдисципліни) історико-педагогічної науки. Через призму наукового дискурсу з'ясовується її предметне поле, статус, основні компоненти й атрибути, пізнавальні можливості, інші характеристики. Показано, що об'єктом педагогічної біографістики є педагогічна персоналія у розмаїтті її зв'язків із соціокультурним середовищем певної історичної доби, єдності її індивідуального і соціального, відображених у життєвому шляху та процесі і результатах суспільної діяльності і творчому доробку. Визначено і схарактеризовано основні структурні компоненти цього об'єкта.

Ключові слова: педагогічна біографістика, педагогічна персоналія, історико-педагогічна наука, галузь педагогічної науки, наукова методологія, науково-дослідницький інструментарій.

Firstly, the necessity of constitution of pedagogical biography as a separate branch (direct subdiscipline) of historical and pedagogical science is substantiated in the article. Through the prism of scientific discourse, it turns out its subject field, status, the main components and attributes, cognitive capabilities and other characteristics.

The purpose of the article in the context of the scientific discourse of the subject field is to clarify the status, the main components and attributes of pedagogical biography as a separate branch of historical and pedagogical science.

Secondly, the article reveals that the object of pedagogical biography is the pedagogical personality in the diversity of its connections with the socio-cultural environment of a certain historical time, the unity of its individual and social, reflected in the life path and process and the results of social activity and creative work. The main structural components of this object are defined and characterized in the article. Among them are: a complex of external socio-political and socio-cultural factors; psychophysiological features and qualities of the person; person's path in all its completeness and uniqueness; spheres and directions of social activity; the role and meaning of a person in the history of education, pedagogical thought, the implementation of social projects.

It states that the subject of pedagogical biographies outlines the scientific and theoretical foundations and the process of organizing the study of pedagogical personalities. Its definition should answer three basic questions: "Who to explore?" "How to explore?" "Where are the boundaries of biographical knowledge?"

Furthermore, the article proposes definition of pedagogical biography as a separate branch (subdiscipline) of historical and pedagogical science. This definition is based on a special conceptual categorical apparatus, scientific research tools, relevant source base, scientific and historiographical works, and Pedagogical biography studies pedagogical personalities as integral phenomena with an emphasis on their vital path, creative heritage, vocational education and public-educational activities, and clarifying the role and significance of the development of pedagogical thought.

To conclude, they should develop pedagogical biography on the interdisciplinary basis, involving close interconnections with different branches of pedagogical science and humanities. That is why this particular complex problem should be the subject of a special study.

Keywords: pedagogical biography, pedagogical personality, historical and pedagogical science, branch of pedagogical science, scientific methodology, scientific research toolkit.

Оксана Кравченко

Педагогічна і просвітницька діяльність Пантелеймона Куліша: з нагоди 200-річчя від дня народження

У статті на основі всебічного ретроспективного аналізу педагогічної та науково-просвітницької діяльності Пантелеймона Олександровича Куліша доведено, що він як визначний учений, освітній і громадський діяч, яскравий представник національного руху другої половини XIX ст., автор численних публікацій з питань розвитку української мови, національного шкільництва, історико-етнографічних досліджень, працював задля відродження і розвитку національної освіти, поширення знань серед широких кіл населення.

Ключові слова: П. Куліш, педагогічна та просвітницька діяльність, національна освіта, національне виховання.

The article carries out the integral research of pedagogical, scientific and elucidative activity of Panteleimon Oleksandrovyuch Kulish as a teacher, an enlightener, an editor, a publisher, a scientist and an active public man.

The author exposes the content and the direction of pedagogical, scientific and elucidative activity of P. Kulish; gives general pedagogical ideas; describes educational and elucidative character of the teacher's literary heritage; analyses the content of the textbooks written by Panteleimon Kulish.

For Panteleimon Kulish the solution of the problem of the publication of Ukrainian-language books has become a separate direction of his scientific and pedagogical activity. He understood well that the only means of national self-awareness and the spread of literacy among the population is a native-language book created on a national basis. This book is most effective at the moral and ethical level and develops student's mental abilities. The creation of textbooks and books in Ukrainian became an important task of the enlightener.

Non-popular historical and pedagogical documents give more complete description of Panteleimon Kulish's personality as a teacher, an enlightener and a public man. The basic results of the research can be used in the teaching of history of pedagogics at the level of writing modern textbooks and in subsequent scientific, historical and pedagogical researches.

Keywords: Panteleimon Kulish, pedagogical scientific and elucidative activity, national education, national upbringing.

Наталія Сивачук

Державотворець Сергій Павлович Шелухін про виховний потенціал української народної пісні

У статті йдеться про Сергія Шелухіна, учасника національно-визвольного руху в Україні, члена Центральної ради, генерального суддю УНР, міністра судових справ в уряді Центральної ради, міністра юстиції в уряді Директорії, члена делегації УНР на Паризькій мирній конференції, видатного громадсько-політичного діяча і вченого, правника, та патріота України. У своїх численних роботах на основі міжнародного права він обґрунтовує формування України як суверенної держави в етнічних межах проживання її титульної нації – українців. Призначення свого життя Сергій Павлович Шелухін вбачав у служінні своєму народу і в Україні. Любов до українського народу звучить у кожній праці вченого-громадянина.

Ключові слова: реформування освіти, духовна культура, фольклор, народна пісня, політика рушійності, загальнолюдське і національне, музичний фольклор, фольклорна спадщина, розбудова української національної освіти.

The article deals with Serhii Shelukhin, a member of the National Liberation Movement in Ukraine, a member of the Central Council, the general judge of the UPR, the Minister of Justice in the Government of the Central Council, the Minister of Justice in the Government of the Directory, a member of the delegation of the UPR to the Parisian world of a scientist, lawyer, and patriot of Ukraine. In domestic historiography, there are already a number of studies that cover the way of life, the genealogy of Sergei Shelukhin, his scientific and cardinal successes that take part in the national governments of Ukraine. Actual and necessary for further study of the process of Serhii Shelukhin's analysis in terms of discussing and constructing Ukrainian is state-building. In his numerous works based on international law, he substantiates the formation of Ukraine as a sovereign state in the ethnic boundaries of the residence of its titular nation – Ukrainians. Shelukhin calls for appeals to folk songs and music in an upgraded school to educate a new generation of Ukrainians responsible for the future of our state. He believed that the values of musical folklore coincided with the educational task of the modern Ukrainian society that was modernized. The appointment of his life Serhii Pavlovych Shelukhin saw in the service of his people and Ukraine. Love in Ukrainians sounds in every work of a scientist-citizen. He wrote the article "Our Song" in the most fruitful period of state-building work, at the time of the Hetmanate, being a general judge. For him, Ukraine, its culture, education were above all else.

Keywords: reformation of education, spiritual culture, folklore, folk song, politics of Russification, universal and national, musical folklore, folklore heritage, development of Ukrainian national education.

Лариса Пшемінська

Організація освітнього процесу та особливості професійної підготовки вчителів у Тульчинському єпархіальному жіночому училищі (1864–1918 рр.)

Статтю присвячено дослідженню освітнього процесу та особливостей професійної підготовки вчителів у Тульчинському єпархіальному жіночому училищі (1864–1918 рр.). Основний акцент зроблено на розкритті характерних рис організації та змісту освіти, виявленні напрямів (релігійно-моральному, трудовому, фізичному, естетичному та санітарно-гігієнічному) виховання учениць дівчат, аналізі професійного становлення домашніх учителів та учителів для церковно-приходських і земських шкіл регіону. Особливу увагу приділено характеристикам керівного та викладацького складу, матеріальній базі закладу.

Ключові слова: історія освіти, духовна освіта, Тульчинське єпархіальне училище, освітній процес, напрями виховання, професійна підготовка вчителів, вихованки, вихователі.

The article is devoted to the study of the educational process and the peculiarities of teacher training in the Tulchin Diocesan Women's College (1864–1918). The main emphasis is on revealing the characteristic features of the organization and content of education, the identification of areas (religious-moral, labor, physical, aesthetic and sanitary-hygienic), the education of girls students, analysis of the professional formation of home teachers and teachers for parish and zemstvo schools in the region. Particular attention is paid to the characteristics of the management and teaching staff, the material base of the institution. The article reveals that the base for the pedagogical practice of students was a one-class female church parochial school, in which pupils deepened and consolidated theoretical knowledge, learned to apply them in educational work with pupils. The school made it possible for senior students to get acquainted with essential teaching methods and to be sure of their professional skills.

Reconstruction of the educational process was carried out on the basis of the study of record keeping documentation of the college, historical and statistical reports of the Podolsk province, and the materials of the Tulchin Museum of Local Lore.

The conclusion is that the Tulchin Diocesan Women's College became an important part of the education system in Podillia in the second half of the XIXth and early XXth centuries.

A promising direction for further scientific research is the detailed analysis of the forms and methods of teaching in this institution of education, comparison with various types of women's educational institutions of Podillia, as well as the possibility of their use in the context of modernization of modern education.

Keywords: history of education, spiritual education, Tulchin diocesan women's college, educational process, directions of education, professional training of teachers, pupils, educators.

Лариса Березівська

Реформування шкільної освіти в УСРР у ранній радянський період (1919–1931): історіографія та джерела дослідження

Стаття містить інформацію про організаційно-змістові основи реформування шкільної освіти в Україні в ранній радянський період (1919–1931) і бібліографічний список історіографії й джерел із зазначеної проблеми. Представлений бібліографічний список, що відображає поступ педагогічної думки від фальсифікації освітніх явищ і феноменів у рамках комуністичного тоталітарного режиму до переосмислення праць і документів щодо розвитку радянської освіти крізь призму національної історії, стане в пригоді дослідникам історії освіти та педагогіки, а також усім учасникам нинішнього реформаторського процесу освітнього простору.

Ключові слова: реформування шкільної освіти, радянська Україна, педагогічна історіографія, педагогічне джерелознавство, історія освіти.

The paper covers the information on organizational and content principles of school education reform in the USSR during the early Soviet period (1919–1931) and suggests a bibliographic list of historiography and sources on the mentioned issue. Sources and papers of historiographical character presented in the bibliographic list and introduced into the academic space may become a source base for historical and educational research in writing the history of secondary education in Ukraine in the 1920s.

The suggested bibliographic list reflects an onward pedagogical thought starting from falsification of education phenomena under the communist totalitarian regime and up to reconsideration of papers and documents regarding the development of the Soviet education through the prism of the national history. The list is useful for history of education researchers and those who take part in the current reform of educational space. Nowadays it is very important to study the problem of school education reform through the prism of historiography and source study since they provide with a profound knowledge and suggest new methodological approaches of historical and educational science under conditions of the development of a new Ukrainian school and implementation of the 2017 Law of Ukraine on education.

Keywords: school education reform, Soviet Ukraine, educational historiography, educational source study, history of education.

Віта Безлюдна

Навчання іноземної мови майбутніх учителів немовних спеціальностей як педагогічна проблема

У статті на основі теоретичного вивчення наукових підходів розкрито сутність поняття «навчання іноземної мови майбутніх учителів немовних спеціальностей» як складової системи вищої педагогічної освіти. Здійснено аналіз дефініцій «освіта», «професійна підготовка майбутнього вчителя», «іноземна мова», «вчитель іноземної мови», «навчання іноземної мови» для визначення сутності поняття «навчання іноземної мови майбутніх учителів немовних спеціальностей». З'ясовано, що підготовку вчителя в широкому розумінні, науковці переважно трактують як невід'ємну складову системи вищої педагогічної освіти.

Ключові слова: система вищої освіти, підготовка, навчання іноземної мови, студенти немовних спеціальностей.

In the article on the basis of theoretical study of scientific approaches the essence of the concept of "teaching the foreign language of future teachers of non-language specialties" as an integral part of the system of higher pedagogical education is disclosed. The analysis of the definitions of "education", "future teacher professional training", "foreign language", "foreign language teacher", "foreign language teaching" is defined to determine the essence of the concept of "teaching the foreign language of future teachers of non-language specialties".

It was found out that scholars mainly interpreted the training of a teacher in the broad sense as an integral part of the system of higher pedagogical education. Comparison of individual research definitions allowed the author to notice that scholars define professional training for future teachers as a professional training of students, reflecting the process of gaining their knowledge, skills and abilities. Besides, having analyzed the essence of the concepts of "teacher" and "foreign language", the author concluded that "teacher of a foreign language" is a pedagogical profession in the system of education, the purpose of which is to study and develop the language culture of students by the content and means of a foreign language.

On the basis of the theoretical study of scientific approaches to the disclosure of the basic concepts of the problem under investigation, it was found that the concept of "foreign languages teacher training of non-native specialties" is considered as a process of interaction between future teachers of non-native specialties and teachers of foreign languages, the result of which is the ability of students to use foreign languages in everyday communication and professional activities.

Keywords: higher education system, training, teaching a foreign language, students of non-linguistic specialties.

Олексій Караманов

Принципи організації музейних занять: від просвітництва та ідеології – до інтерактивності та універсальності

У статті розкриваються методологічні засади організації занять у просторі музею. На основі ретроспективного аналізу проведено порівняння різних історичних моделей педагогічної діяльності музеїв та відповідних дидактичних принципів, визначено можливі образи музею як педагогічної системи. Обґрунтовано сучасні дидактичні принципи музейного заняття на основі моделі музею співучасті («participatory museum») з акцентом на універсальність та інтерактивність такої діяльності.

Ключові слова: музей, музейний простір, принципи навчання, середовище навчання, музейне заняття, моделі педагогічної діяльності, універсальність.

The current trends in the development of the educational industry in modern conditions contribute to rapid and irreversible changes in the field of organization of the educational process. Hence, the ideas of the universality of educational activity, in particular, the ability to provide educational and educational process not only in the space of the school, but in the institutions of culture, among which the museum institutions occupy a prominent place, are getting more and more widespread.

The author of the article reveals the methodological principles of organizing a modern class in the museum's space. Based on a retrospective analysis, he compares different historical models of educational activities of museums and related didactic principles, and identifies possible images of the museum as an educational system.

The purpose of study is to compare the historical foundations of organizing various classes in the space of the museum and to substantiate the principles of modern museum classes as an important component of the educational process in secondary and high school. The author focuses on the pan-European trends in the development of museum pedagogy, considering different approaches, views, models, consistent with national experience in this field of knowledge.

In the conclusions, the author substantiates the modern didactic principles of the museum class based on the model of the participation museum with an emphasis on the universality and interactivity of such activity.

Keywords: museum, museum space, the principles of learning, learning environment, museum class, models of educational activities, universality.